daiktai iš šių kapų yra analogiški daiktams iš ankstesniais metais čia ištirtų V-VI a. kapų.

1983 m. ežero pakrantėje ties kapinynu aptiktas 10 m ilgio ir 2-3 m pločio akmenų grindinys, vedęs nuo kranto į vandenį. Dabar ši vieta virtusi pelkėta pieva, kuri virš grindinio sudaro 20-30 cm storio sluoksnį. Seniau vanduo turėjo skalauti žemesnę grindinio dalį (grindinio galas prie kranto yra šiek tiek aukščiau). Vandenyje, už 10 m nuo grindinio galo aptiktas apie 5 m skersmens ir 20-25 cm storio sluoksnis, kuriame rasta anglių, sudegusių žmonių, naminių gyvulių ir žvėrių kaulų, puodų šukių bei daugybė apdegusių daiktų - darbo įrankių, ginklų, papuošalų, buitinių daiktų. Tai kirviai, ietigaliai, kalavijų dalys, peiliai, ylos, verpstukai, skustuvai, įvairių formų pasaginės bei apskritos skardinės segės, antkaklių dalys, žiedai, įvairūs pakabučiai, stikliniai karoliai (jų yra ir labai mažyčių - vos 2 mm skersmens). Daiktai priklauso XIII-XV a.

Šį neįprastą radinį būtų galima aiškinti dvejopai: arba buvo laidojama, sumetant nuo to grindinio į vandenį sudegintų mirusiųjų palaikus kartu su daiktais puoduose, arba tai buvo aukų vieta. Pastaruoju atveju turėtume aiškų įrodymą, kad buvo aukojami žmonės.

Laima Vaitkunskienė

PAGRYBIO PLOKŠTINIO KAPINYNO KASINĖJIMAI

1980-1981 m. MAII archeologinė ekspedicija Pagrybio kapinyne (Šilalės raj.) iškasinėjo 810 m^2 plotą ir rado 162 kapus (žr.: ATL 1980 ir 1981 metais. V., 1982, p. 49-52). Kasinėjimai tęsti ir 1982 m. Buvo iškasta 12 perkasų. Ištyrus 385 m^2 plotą, surasti 55 kapai, kuriuose palaidoti 1 sudegintas ir 59 nesudeginti miru-

sieji. Du kapai (k. 177, 200) buvo dvigubi, vienas (k. 165) - keturgubas.

Daugelis kapų suardyta, kitų išliko tik žymės. Mirusieji dažniausiai aptikti 40-70 cm gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus, bet rasta ir vos 30, ir 130 cm gylio duobėse. Pastarųjų kontūrai retai kada būdavo ryškūs. Vis dėlto galima buvo nustatyti, kad vaikams kastos apie 60x150 cm, o suaugusiems - apie 70x215 cm dydžio duobės.

Geriau ar blogiau išsilaikę griaučiai parodė, kad mirusieji guldyti aukštielninki, ištiestomis kojomis. Viename kape(k. 216) moters kojos buvo sukryžiuotos. Kartais vaikai paguldyti ant kairiojo ar dešiniojo šono kiek sulenktomis per kelius kojomis (tarsi miegančiojo pozoje - k. 165 D, 168). Ant dešiniojo šono ištiestomis rankomis ir kojomis buvo paguldytas ir vienas suaugęs mirusysis (k. 182). Krito į akis labai įvairi rankų padėtis. Dažniausiai rankos būdavo ištiestos palei šonus (kartais dešinės rankos pirštai randami ant dešiniojo dubinkaulio, o kairės - ant kairiojo) ar sudėtos ant krūtinės. Bet pasitaikė viena ranka sulenkta ir padėta ant pilvo.

Vyrai laidoti galva į ŠR su retais nukrypimais į ŠV (k. 163), į PR (k. 186), į V (k. 170). Moterys guldytos galva į PV su retais nukrypimais į V (k. 194, 217), ŠV (k. 210), P (k. 166), PR (k.181). Dvigubame kape Nr. 177 vaikai palaidoti priešingomis kryptimis (abiejų lytis nenustatyta). Grupiniame kape Nr. 165 trys vyrai ir 1 vaikas (miegančiojo poza) palaidoti ŠR kryptimi.

Laidosenos atžvilgiu išsiskiria kapas Nr. 200: tarp nesudeginto vyro, paguldyto galva į ŠR, šlaunikaulių buvo sudeginto vaiko kauliukų krūvelė su neapdegusiais žalvariniais papuošalais.

Vieno vaiko ir 7 vyrų kapuose buvo žirgo galva ir jo kojų apa-

tinės dalys. Jos sudėtos kairėje mirusiųjų pusėje, kartais - galvūgalyje skersai kapą (k. 169).

Kai kurie kapai buvę apjuosti akmenų vainikais. Jų liekanų aptikta kapinyno R dalyje.

Mirusieji laidoti su įkapėmis. Kapo inventoriaus sudėtis priklausė nuo mirusiojo lyties. Moterims į kapus dėta ylų, verpstukų, rečiau peilių, pjautuvų. Vyrų kapuose darbo įrankių reta. Be universalios paskirties įkapių - kirvių bei peilių, vienodai tinkančių ir darbui, ir kautynėms, - terastas tik 1 kaltelis (k. 170). Užtat vyrams dėti ginklai: 1 ar 2 ietys, kovos peilis, rečiau - kalavijas.

Vyrų ir moterų aprangą dabino skirtingų formų metaliniai papuošalai. Be apgalvio, padaryto iš medinio lankelio, apsukto vilnoniais siūlais ir suveržto žalvarine įvija, moterų kapuose buvo po 2 žalvarinius kryžine ar nuokamiene galvute smeigtukus, kartais sujungtus į porą žalvarine grandinėle. Pasitaikė atvejų, kai vietoj žalvarinių buvo 2 geležiniai kilpine galvute lazdeliniai smeigtukai. Tik moterys mūvėjo storagales ar cilindrines apyrankes. Vyrų drabužiai susegti žalvarinėmis segėmis, bet retkarčiais susmeigti ir 1 geležiniu lazdeliniu smeigtuku. Žalvariu puošti diržai su žalvarinėmis ar geležinėmis sagtimis - taip pat tik vyrų įkapės. Žalvariniai įvijiniai žiedai, 1-2 gintaro karoliukai - amuletai, prikabinti prie krūtinės papuošalų, aptikti ir vyrų, ir moterų kapuose.

Žirgo ir raitelio aprangos daiktai (žąslai, kamanų sagtys, pentinai) būdingi tik vyrų kapų inventoriui.

Kai kurių kapų sampiluose ar ties mirusiojo griaučiais buvo pavienių grublėtu paviršiumi ar puoštų gnaibytiniu ornamentu šukių.

Ištirti kapai skiriami V-VI a.

Tyrinėtame plote aptikta ir gerokai vėlyvesnių radinių: II tūkst. pradžiai priklausančios keramikos - žiestų puodų, puoštų banguotomis linijomis. Tokių puodų šukių lizdai rasti ugniavietėje, kurios liekanos buvo atkastos perkasoje Nr. XXVIII. Ugniavietė buvusi apjuosta vienasukščiu akmenų vainiku, kurio beliko tik dalelė. Prie jos rasta arklio kaukolės dalis, o ugniavietėje, sumišusioje su degėsiais juosvoje žemėje, aptikta nuodėgulių, anglių, perdegusių ir neapdegusių kaulų gabalėlių, perdegusių molio gabalėlių bei žiestų sudužusių puodų. Panaši II tūkst. pradžios ugniavietė buvo atkasta ir 1980 m.

Laima Vaitkunskienė

ŽVILIŲ PLOKŠTINIO KAPINYNO KASINĖJIMAI

Kapinynas yra Jucaičių apylinkėje, Šilalės raj., apie 5 km į PR nuo Šilalės, dešiniajame Akmenos krante. Jis pradėtas kasinėti dar 1968 m. Tada buvo iškastas 317 m^2 plotas, kuriame rastas 21 X-XII a. kapas (žr.: AETL 1968 ir 1969 metais. V., 1970, p. 74-76).

1983 m. MAII archeologinė ekspedicija iškasė dar 10 perkasų, t.y. 220 m^2 plotą, ištyrė 30 kapų ir surinko per 200 dirbinių.

Nedeginti mirusieji laidoti 30-150 cm gylio (nuo dabartinio žemės paviršiaus) duobėse, kurios buvo 130-240 cm ilgio ir 45-100 cm pločio. Nustatyta, kad mažesnės duobės kastos vaikams.

Griaučiai sudulėję, bet žalvariniai papuošalai kai kurių kaulų dalis užkonservavo ir todėl buvo galima matyti, jog mirusieji laidoti galva į ŠV, ŠR ar į PV. Pasitaikė palaidotų ir galva į V (k. 47), PR (k. 36). Tik vienoje kapo duobėje buvo rasti 2 miru-